

**ПРАВНИ ВОДИЧ
ЗА НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ**

Ова брошура је резултат пројекта „Правно саветовалиште за жртве насиља у породици“ који реализује ХНВО „Оаза сигурности“ у партнерству са Основном адвокатском комором из Крагујевца уз подршку пројекта „Борба против сексуалног и родно заснованог насиља“ Министарства за рад и социјална питања и Програма уједињених нација за развој (УНДП).

ПРАВНИ ВОДИЧ ЗА НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Крагујевац, август 2011. године

Препознај и разуми

Насиље у породици је сваки вид физичког, психичког, економског или сексуалног злостављања које врши једна члан породице према другом члану породице. Насиље у породици представља образац различитих понашања која полазе од понижавајућих коментара, грубих шала, преко економског експлоатисања, манипулесања децом, сексуалног злостављања, шамарања, шутирања, контроле кретања и изолације, до доношења тешких повреда и убистава.

Сваки вид насиља доводи до угрожавања сигурности, душевног здравља и нарушавања односа поверења међу члановима породице.

У основи насилничког понашања је жеља за успостављање контроле и моћи на другим члановима породице .

Насиље у породици је присутно у свим срединама. Жртве насиља су најчешће жене и деца, а починиоци насиља су најчешће мушкарци. ***Издазак из насиља је процес који дуго траје, и резултати истраживања показују да жртва у просеку 7-11 пута одлази и враћа се насилнику док не донесе одлуку да га коначно напусти.***

Према резултатима истраживања Виктимолошког друштва Србије из 2002 године, свака трећа жена је доживела физичко насиље, а свака друга неки облик психичког насиља. У породицама у којима постоје насилни партнерски односи, насиљу су изложена и деца као сведоци и посматрачи насиља. На тај начин она усвајају одређен модел понашања, па имамо ситуацију да су 74% мушкараца насилника као деца били злостављани, а у 50% случајева девојчице које у расле у таквим породицама касније за партнера бирају насилника.

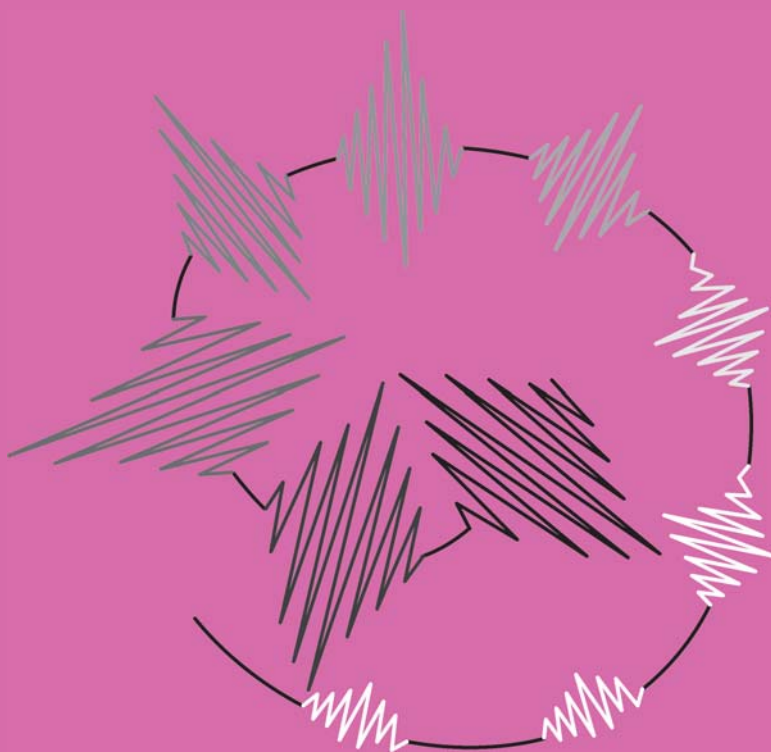
Насиље у породици је најчешћи узрок повреда жена између 15 и 44. године живота.

Породично насиље има специфичну динамику и у испољавању насиља постоји одређена правилност.

Физичком насиљу претходи период тензије. Код насилника се нагомилава бес, нервозан је, све му смета, осећа се „ олуја“ у ваздуху. Бес насилника ескалира, најчешће без повода, виче, псује, ломи ствари по кући, ошамари, туче и искали бес. После искаљеног беса насилник се смирује, извињава се, каје се, обећава да то више

неће поновити, моли за опроштај и долази до успоста-
вљања хармоничних односа - медени месец.

Неко време после тог догађаја је све мирно, а онда
опет долази до подизања тензије и ескалације насиља.
Овај циклус се после извесног времена понавља. Периоди
меденог месеца су све краћи па већина жртава које се
обраћају за помоћ говоре да насиље трпе свакодневно.

Жена која трпи насиље је уплашена, нервозна, пати од несанице, има проблема са исхраном, депресивна је. Живи у страху, пасивна је и има осећај кривице. Осећа се мање вредном и мисли да је заслужила насиље. Осећање немоћи и срамоте је спречавају да о томе прича другима и затражи помоћ, па насиље прихвата као своју судбину и остаје у насиљу.

Резултат дугогодишњег трпљења насиља је нарушено психичко и физичко здравље што често може да одведе и до смрти, самоубиства или убиства насилника. ***Једна од четири жене које су покушале самоубиство биле су жртве неког од облика насиља у породици.***

Зашто остаје у насиљу ?

- 1. нада се да ће се насилник променити...**Томе доприноси и понашање самог насилника после ескалације насиља. Он се каје, обећава да се то више неће поновити, исказује љубав, купује поклоне
- 2. боји се да јој нико неће веровати...** Насилници су често поштовани и популарни у окружењу
- 3. верује да је насиље последица алкохола, дроге, болести** и нада се да ће у случају излечења насиље нестати. Алкохолизам и наркоманија су само окидачи да се насиље испољи
- 4. боји се одласка...** Дуго трпљење насиља нарушава самопуздање и веру у себе. Жена је створила лошу слику о себи и развила однос зависности према насилнику и верује да без њега не може да живи.
- 5. недостатак инфомрација...** Жена не зна која су њена права. Многе жене које трпе насиље временом губе своје системе подршке, насилник их изолује и не знају, или немају коме да се обрате за подршку. Насилник често уцењује да ће јој узети децу, да неће плаћати алиментацију
- 6. страх од појачаног насиља ...** Покушај напуштања насилника некада појачава насиље.

Правна заштита жртава насиља у породици

Насиље у породици, као облик друштвено неприхватљивог понашања је према Кривичном закону, кривично дело.

Породичним законом су дефинисане мере заштите од насиља у породици.

У процесу остваривања заштите од насиља води се грађанско-парнични поступак чији је циљ одређивање мера заштите од насиља у породици и спречавање даљег насиља, и кривични и прекршајни поступак чији је циљ кажњавање насилника за недозвољено понашање.

1) Заштита од насиља у породици у парничном поступку:

Насиљем у породици се сматра:

- *наношење или покушај наношења телесне повреде*
- *изазивање страха претњом убиства или наношења телесне повреде члану породице или њему блиском лицу*
- *присиљавање на сексуални однос*
- *навођење на сексуални однос или сексуални однос са лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лицем*
- *ограничавање слободе кретања или комуницирања са трећим лицима*
- *вређање, као и свако друго, дрско, безобразно и злонамерно понашање*

Под чланом породице у смислу одредаба Породичног закона сматрају се супружници, или бивши супружници, деца, родитељи и остали крвни сродници, лица у тазбинском или адоптивном сродству, односно лица која везује хранитељство, лица која живе или су живела у истом породичном домаћинству, ванбрачни партнери или бивши ванбрачни партнери, лица која су међусобно била или су још увек у емотивној или сексуалној вези, односно лица која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живели у истом породичном домаћинству.

Поступак за заштиту од насиља покреће се тужбом. Тужба се подноси Основним суду на чијем подручју има пребивалиште тужени или суду на чијем подручју има пребивалиште жртва насиља у породици.

Тужбу којом се тражи одређивање мера за заштиту од насиља у породици може поднети: члан породице према коме је насиље извршено, законски заступник лица према коме је насиље извршено, родитељ или старатељ детета, јавни тужилац и орган старатељства.

Тужбом се тражи одређивање једне или више мера заштите од насиља у породици којима се привремено забрањује или ограничава одржавање личних односа члана породице који трпи насиље и члана породице који врши насиље и то:

- 1. забрана даљег узнемиравања члана породице.*
- 2. забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице;*
- 3. забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености*
- 4. издавање налога за исељење из породичног стана или куће, без обзира на право својине односно закупа непокретности;*
- 5. издавање налога за усељење у породични стан или кућу, без обзира на право својине односно закупа непокретности;*

Ове мере могу трајати најдуже годину дана, и може се продужити све док не престану разлози због којих је мера била одређена..

Поступак ради одређивања мере заштите од насиља у породици је хитан и законом су одређени краћи рокови. Суд је овлашћен да у току поступка изводи и доказе које странке нису предложиле и одреди меру за коју сматра да је најцелисходнија и није везан предлогом тужиоца. У току поступка суд ће затражити мишљење Центра за социјални рад о целисходности и сврсисходности одређивања мере заштите, мишљење вештака медицинске струке ради вештачења тежина повреда и здравственог стања жртве или насилника, као и других органа за које оцени да је потребно.

2) Кривичноправна заштита од насиља у породици

Насиље у породици је кривично дело које се гони по службеној дужности и за које је починиоцу запређена казна затвора од три месеца до петнаест година.

Пријава о постојању насиља се може поднети полицији или јавном тужилаштву. Пријаву могу поднети сва лица која имају сазнање о постојању насиља. Здравствене установе, полиција и Центар за социјални рад су обавезни да поднесу кривичну пријаву увек када имају сазнање о постојању насиља.

Претходну проверу навода у пријави врши полиција на основу пријаве или по налогу тужилаштва. Уколико постоји основана сумња за постојање кривичног дела спроводи се истражни поступак. У поступку пред полицијом и истражном поступку биће саслушана жртва, насилник и изведени други докази (саслушани сведоци, вештачење повреда и дравствног стања жртве и др.).

У кривичном поступку жртва има положај оштећене и права која јој по закону припадају. Оштећена има право да разгледа списе предмета, да присуствује испитивању окривљеног и сведока, да присуствује извођењу доказа, да поставља питања и предлаже извођење доказа. Брачни друг, деца, унуци и родитељи, као и сродници у побочној линији до трећег степана сродства, усвојиоци и сродници у тазбинском сродству до другог степена сродства могу да сведоче против окривљеног, али ће од стране суда бити упозорена да није обавезна да сведочи с обзиром на степен сродства.

Жртва као оштећена има право да се придржи кривичном гоњењу и у току поступка истакне имовинско правни захтев ради наканде штете.

3. Прекршајни поступак

У случају постојања насиља у породици може се водити и прекршајни поступак пред судом за прекршаје. Ни једним законом насиље у породици није дефиницано као прекршај, али понашање којим се чини насиље у породици може се дефинисати као прекршај из члана 6 Закона о јавном реду и миру. Пријава се подноси полицији, а захтев за покретање прекршајног поступка прекршајном суду. У току поступка биће саслушана оштећена и окривљени, саслушани сведоци и изведнети други докази (вештачење). У прекршајном поступку окривљеном се може изрећи новчана казна или казна затвора до 60 дана и одредити заштитне мере одузимања оруђја или оруђа којим је пркршај учињен и мера обавезног лечења.

Институције које су дужне да пруже заштиту жртвама насиља у породици

Полиција је државни орган који је задужен за безбедност друштва и грађана, и у исто време овлашћена да у одређеним случајевима ограничи права и слободе појединаца.

По пријему позива / сазнања, полиција прикупља податке који су битни за одређивање мера поступања и предузима мере за идентификацију насиља. Излази на терен и хитно збрињава особу која трпи насиље. Обавештава Центар за социјални рад, а јавног тужиоца уколико постоји сумња да је учињено кривично дело. Полиција је овлашћена да одреди меру задржавања насилника у полицијској станици до 24 сата или и да приведе насилника органу за прекршаје уз захтев за покретање прекршајног поступка са предлогом одређивања заштитних мера. Полиција прикупља доказе за покретање кривичног поступка и подноси кривичну пријаву надлежном тужилаштвоу

Центар за социјални рад је помоћни орган суда у поступцима заштите од насиља у породици и дужан је да поступи по захтеву суда и пружи помоћ у прибављању података у вези са насиљем. У том поступку Центра ће позвати жртву и извршиоца и обавити са њима разговор као и предузети одређене теренске мере ради спреча-

вања даљег насиља. Центар је дужан да на захтев суда да мишљење о оправданости тражене мере заштите од насиља.

Центар је овлашћен да поднесе тужбу ради одређивања мере заштите од насиља у породици, да покрене судске поступке ради заштите интереса детета (тужба за издржавање, тужба за поверавање малолетног детета, тужба ради вршења родитељског права и др.) у случају када је жртва насиља дете, води евиденцију о изреченим мерама заштите од насиља у породици, да представник центра присутвује испитивању малолетног лица у поступцима насиља у породици.

Центар пружа услуге терапеутског рада са жртвама насиља и пружа материјалну помоћ у складу са Законом о социјалној заштити и одлуком локалне самоуправе о проширеним правима из области социјалне заштите. Једно од тих права је право на смештај у Прихватилишту за жртве насиља у породици.

Здравствене установе - су дужне да пруже лекарску помоћ жртвама одмах, без чекања и без здравствене књижице. О постојању насиља су дужне да воде одговарајућу евиденцију, издају уверење о повредама и одмах обавесте полицију.

Васпитно образовне установе поступају у складу са Протоколом о заштити ученика од насиља, и у случају постојања насиља у породици обавести Центар за социјални рад, полицију, а у случају повреда и здравствену установу.

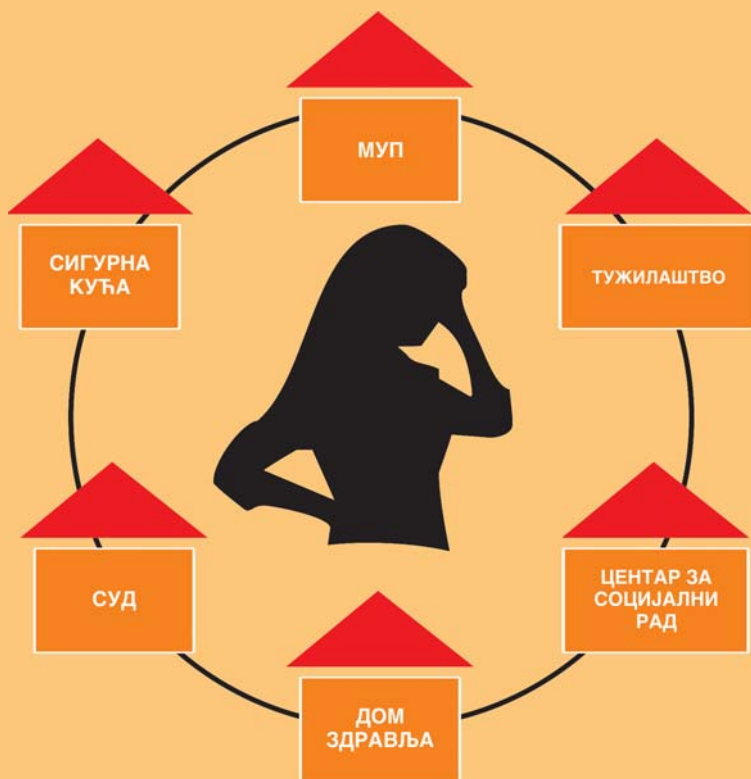
Јавно тужилаштво: Јавни тужилац је лице овлашћено за покретање поступка кривичног гоњења починиоца насиља у породици.

Јавни тужилац у оквиру своје надлежности може да предложи суду одређивање притвора насилнику, да предложи суду одређивање мера којима ће окривљеном бити забрањено посећивање одређених места или приближавање одрђеним лицима у циљу несметаног вођења кривичног поступка. Јавни тужилац може да донесе меру безбедности забране приближавања и комуникације са оштећеном, одреди рад у јавном интересу или плаћање одређеног новчаног износа у поступку нагодбе.

На предлог јавног тужиоца суд може насилнику одредити притвор до 30 дана. По окончању истраге, јавни тужилац може подићи оптужницу / оптужни предлог и исти доставити надлежном суду ради вођења кривичног поступка.

У току кривичног поступка јавни тужилац заступа јавни интерес и дужан је да доказује да је насилник извршио кривично дело.

Уколико тужилац сматра да нема доказа да је починилац извршио кривично дело, он ће вас о томе обавестити и дати вам рок у коме ви можете покренути или наставити кривични поступак. **Судови** спроводе парнични и кривични поступак који се завршава мериторном одлуком – пресудом.

Како поступити у ситуацији насиља у породици

1. Одмах позвати полицију.

Рећи им шта се десило, описати догађај, ко је извршилац, дати адресу, рећи да ли су деца присутна и нагласити да ли извршилац има оружје и која вам опасност прети, да ли имате повреде. На ваш позив полиција долази на лице места, обавља разговор са вама и лицима која су затечена у стану и о томе саставља записник.

Уколико имате модрица покажите им и инсистирајте да то унесу у записник и тражите да вас одведу код лекара.

Уколико су ствари по кући разбацане, никако их немојте сређивати.

Полицији дајте детаљне инфомрације о насиљу и насилнику.

Уколико се плашите насилника тражите да са полицајцем разговарате насамо.

Уколико вас је насилник избацио из стана тражите од полиције да вам омогући да узмете личне ствари из стана.

Тражите од полиције да поднесе прекршајну или кривичну пријаву.

2. Останите у контакту са полицајцем.

3. Одмах отићи код лекара и тражити да лекар сачини извештај о повредама.

4. Водити дневник и уписивати догађаје. Ово ће вам касније послужити да се лакше присетите догађаја.

5. Припремити најнужније ствари (лична документа, важну документацију, лекове и сл.) за случај да морате изненада да напустите кућу.

Учини први корак

- *проговори о ономе шта ти се дешава*
- *ти ниси крива. Не постоји оправдан разлог за насиље*
- *и један шамар је насиље*
- *не веруј обећањима и кајању. Он се никада неће променити*
- *материјалне ствари су надокнадиве. Твоја сигурност и здравље нису*
- *из сваке ситуације насиља постоји излаз*
- *излазак из насиља је процес. Већина жена које трпе насиље одлазе и враћају се више пута пре него што заувек напусте насилника*
- *у процесу изласка из насиља потребна је подршка родитеља, деца, пријатеља, стручњака и институција.*
- *потребна је помоћи да добије потребне информације, да врати изгубљено самопоуздање и самопоштовање, да постави циљеве и подршка у остваривању тих циљева*

ОАЗА СИГУРНОСТИ И АДВОКАТСКА КОМОРА КРАГУЈЕВЦА у оквиру пројекта „Правно саветовалиште за жртве насиља у породици“ пружају бесплатну правну помоћ у свим поступцима заштите од насиља у породици. Саветовалиште ради понедељком, средом и петком од 14,00 до 17,00 часова.

Саветовалиште се налази у Крагујевцу.

ул. Дечанска 12

Телефон **034/332-048** или **063/10 29 833**.

Тим који пружа правну помоћ жртвама насиља у породици чине:

1. Миланка Стевовић, адвокаткиња
2. Снежана Јеремић, адвокаткиња
3. Јасмина НИколић, адвокаткиња
4. Весна Ђуровић, адвокаткиња
5. Дејан Гајић, адвокат
6. Топлица Младеновић, адвокат
7. Милош Стевовић, адвокатски приправник
8. Александар Радовановић, адвокатски приправник
9. Вера Јововић, дипломиране правнице
10. Јелена Мацура, дипломиране правнице

Координаторка Правног тима:

Вера Симић, адвокаткиња

Ауторке:
Снежана Јеремић и Вера Симић,
адвокаткиње из Крагујевца

Издавач: ХНВО „Оаза сигурности“
Крагујевац

За издавача:
Миланка Стевовић, председница
Управног одбора

Координаторка пројекта:
Вера Симић

Секретарка на пројекту:
Мина Мијаиловић

Графичка припрема: ЕМЦ, Крагујевац
Штампа: МБ Линија, Крагујевац

Тираж

ISBN